

BESLUIT

Essent Wind Nederland BV
p/a De heer H.N.M. van Mensvoort
Postbus 72
5201 AB 's-Hertogenbosch

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
Fax (073) 614 11 15
info@brabant.nl
www.brabant.nl
Bank ING 67.45.60.043
Postbank 1070176

Onderwerp

Besluit op aanvraag om vergunning ex artikel 16 en 19d
Natuurbeschermingswet 1998

Nummer

1510793/1550059

Directie

Ecologie

Aanvraag

Op 10 december 2008 heeft u een aanvraag ingediend bij Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland om een vergunning ingevolge artikel 16 en 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 (verder: de wet). Vanwege de wetwijziging van 1 februari 2009 is de aanvraag op 25 februari 2009 door Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant ter behandeling overgenomen.

De aanvraag heeft betrekking op het oprichten en in werking hebben van een zevental windturbines in het windturbinepark Sabinapolder. Deze activiteiten vinden plaats in de nabijheid van het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak. Dit gebied is tevens aangewezen als beschermd natuurmonument Krammer-Volkerak.

Ter onderbouwing van de aanvraag zijn onder meer de volgende stukken ingediend:

- Vervanging Windturbinepark Sabinapolder, Essent Wind Nederland, H.N.M. van Mensvoort, Zwolle, 3 december 2008;
- Knelpuntenanalyse vogels van effecten van zeven windturbines in de Sabinapolder inclusief cumulatieve effecten, Bureau Waardenburg bv, M.J.M. Poot en R.R. Smits, rapport nr. 08-216, Culemborg, 9 december 2008 (hierna: het rapport van Waardenburg);
- Landschapsbeoordeling windturbines Sabinapolder, Arcadis, kenmerk B02001.02008, 3 december 2008 (hierna: het rapport van Arcadis);
- Natuurbeschermingswetvergunning, Ministerie van LNV, kenmerk NBLF. 946959, 8 juli 1994;

- Natuurbeschermingswetvergunning, Ministerie van LNV, kenmerk J. 9418488 II, 28 november 1994;
- Natuurbeschermingswetvergunning, Ministerie van LNV, kenmerk J. 951296, 25 januari 1995;
- Verleende bouwvergunning (turbine bij Dintelmond uit de onderliggende aanvraag), gemeente Moerdijk, kenmerk SBA 2006/309, 31 mei 2006;
- Verleende bouwvergunning (turbines langs de Sabinadijk uit de onderliggende aanvraag), gemeente Moerdijk, kenmerk SBA 2006/307, 31 mei 2006;
- Vergunning Wet beheer rijkswaterstaatswerken, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat, nummer 576, 4 mei 2007;
- Vrijstelling artikel 75 van de Flora- en Faunawet, Ministerie van LNV, kenmerk nib.FF2004C.908.nh, 6 april 2005.

Nummer
1510793/1550059

Op 20 april 2009 zijn de volgende stukken aan de aanvraag toegevoegd:

- Notitie “Aanvullende gegevens rapport Nbwet windpark Sabinapolder voor Bevoegd Gezag”, Bureau Waardenburg bv, M.J.M. Poot, kenmerk 08-422/09.01199/MarPo, 14 april 2009;
- Addendum Landschapsbeoordeling windturbines Sabinapolder, Arcadis, 31 maart 2009.

De conclusies uit de landschapsbeoordeling zijn als aanvulling per brief van 10 juni 2009 (kenmerk: 074162483:0.1) door Arcadis aan ons opgestuurd.

Voorts is op 11 juni 2009 een aanvullende notitie verstoring vogels windpark Sabinapolder (kenmerk 08-422/09.02032/MarPo) van Bureau Waardenburg ontvangen.

Procedure

Bij brief van 19 december 2008 heeft de provincie Zuid-Holland de ontvangst van de aanvraag bevestigd.

Vanwege de wetwijziging van 1 februari 2009 is de aanvraag op 25 februari 2009 door Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant ter behandeling overgenomen.

In verband met het ontbreken van een aantal gegevens hebben wij u op 6 maart 2009 in de gelegenheid gesteld om voor 31 maart 2009 de aanvraag aan te vullen. In overleg met de aanvrager en met onze goedkeuring zijn de gegevens op een later tijdstip aangeleverd. De gevraagde gegevens hebben wij op respectievelijk 20 april 2009, 10 juni 2009 en 11 juni 2009 ontvangen.

Bij besluit van 6 maart 2009 hebben wij gelet op het bepaalde in artikel 42, lid 2, van de wet de behandeltermijn met dertien weken verlengd.

Geschiedenis aanvraag

Het windturbinepark Sabinapolder is in 1995 opgebouwd en in werking gebracht. Hiervoor is een Natuurbeschermingswetvergunning verleend door het ministerie van LNV op achtereenvolgens 8 juli 1994 (kenmerk NBLF. 946959) voor 2 windturbines, op 28 november 1994 (kenmerk J. 9418488 II) voor 2 windturbines en op 25 januari 1995 (J. 951296) voor nog eens 4 windturbines. Deze vergunningen zijn afgegeven voor onbepaalde tijd. Eén van de windturbines is in eerste instantie niet geplaatst. Begin 2007 zijn de windmolens gedemonteerd om vervangen te worden door een nieuwer type windmolens.

Nummer

1510793/1550059

Op 11 juni 2008 heeft de Raad van State een verzoek ontvangen van de Stichting Buurtcomité Sabinapolder (verder: de stichting) voor het treffen van een voorlopige voorziening. Dit verzoek heeft betrekking op het bezwaar dat op 13 mei 2008 door de stichting is ingesteld tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland van 23 april 2008 (kenmerk PZH-2008-266802), waarbij de provincie Zuid-Holland afwijzend heeft gereageerd op het verzoek van de stichting om handhavend op te treden tegen het oprichten van de windturbines. Op 27 juni 2008 heeft de Voorzitter van de Raad van State het besluit geschorst (zaaknummer 200804272/1). Het oprichten van de windmolens is daarmee op die datum stil komen te liggen. De funderingen zijn, conform de uitspraak van de voorlopige voorzieningenrechter, wel afgebouwd, echter de opbouw van de windmolens is stilgelegd.

Op 15 oktober 2008 heeft Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland (kenmerk PZH-2008-783315) het besluit genomen om de bezwaren van de stichting ongegrond te verklaren. Hiertegen heeft de stichting beroep ingesteld. Deze beroepsprocedure loopt op dit moment nog.

Op 10 december 2008 heeft u voor het oprichten en in werking hebben van deze zelfde windmolens, een aanvraag voor een Natuurbeschermingswetvergunning ingediend bij Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland.

Hangende deze vergunningsprocedure is op 1 februari 2009 de wet gewijzigd. Omdat het bij de aanvraag gaat om een project dat hoofdzakelijk gevolgen heeft voor het in de provincie Noord-Brabant gelegen deel van het Natura 2000-gebied en beschermd natuurmonument Krammer-Volkerak, zijn Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant, in afwijking van artikel 2 van de wet, op grond van artikel 2a van de wet bevoegd gezag inzake deze vergunningaanvraag. De aanvraag is dan ook hangende de procedure ter behandeling overgenomen door de provincie Noord-Brabant.

Instemming

Op grond van artikel 2, lid 5 van de wet hebben wij het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland om instemming gevraagd.

Nummer

1510793/1550059

Bij brief van 18 mei 2009 laat de provincie Zuid-Holland weten in te kunnen stemmen met vergunningverlening. Dit onder de voorwaarde dat er een monitoringsverplichting aangaande het aantal aanvaringslachtoffers wordt opgenomen.

In verband met de aanvullende gegevens die wij op 10 juni 2009 (de conclusies uit de landschapsbeoordeling van Arcadis, kenmerk: 074162483:0.1) en op 11 juni 2009 (de aanvullende notitie verstoring vogels windpark Sabinapolder van Bureau Waardenburg, kenmerk 08-422/09.02032/MarPo) hebben ontvangen en de aanpassing van ons besluit naar aanleiding van deze aanvullingen, hebben wij nogmaals instemming gevraagd aan de provincie Zuid-Holland. Op 16 juni 2009 laat de provincie Zuid-Holland per e-mail weten met het aangepaste besluit in te kunnen stemmen, onder dezelfde voorwaarde, namelijk die van een monitoringsverplichting.

Reactie: Wij hebben een monitoringsprogramma opgenomen in de voorschriften.

Adviezen en zienswijzen

Ter voldoening aan het bepaalde in artikel 44, lid 2, van de wet is advies gevraagd aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Moerdijk.

Tevens is aan de volgende partijen de gelegenheid gegeven een zienswijze inzake de aanvraag naar voren te brengen:

- Brabantse Milieufederatie;
- Vereniging Natuurmonumenten;
- Staatsbosbeheer;
- Rijkswaterstaat Zuid-Holland;
- Stichting Buurtcomité Sabinapolder;
- Stichting SIRENE;
- West-Brabantse Vogelwerkgroep.

Er is binnen de gestelde termijn 1 zienswijze ontvangen. Onze reactie op deze zienswijze wordt per punt behandeld en staat telkens cursief weergegeven, onder het aangedragen punt.

Zienswijze van Wetlandwacht Krammer-Volkerak, de heer H. Baptist

Op 14 januari 2009 is bij de provincie Zuid-Holland een brief binnengekomen met de zienswijze van de heer Baptist van de Wetlandwacht Krammer-Volkerak. Hij stelt hierin dat de aanvraag juridisch niet voldoet aan de daaraan gestelde eisen en dat daardoor niet de vereiste zekerheid te verkrijgen is dat er geen negatieve effecten plaats zullen vinden op het Krammer-Volkerak.

Hierbij worden de volgende punten aangedragen:

1. Bij besluit van 18 juli 1995 is het gebied Krammer-Volkerak aangewezen als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste lid, van de Vogelrichtlijngebied. Tevens is het gebied opgenomen in de lijst van watergebieden van internationale betekenis (Ramsar). De aanwijzing heeft plaatsgevonden voor een 18-tal vogelsoorten. Zeker in 1995 was er onvoldoende kennis bij het ministerie van LNV. Wat bij deze aanwijzing opvalt is dat deze uitsluitend is gebaseerd op het 1e lid van artikel 4 doch dat de aanwijzing niet heeft plaatsgevonden voor de trekkende vogelsoorten (artikel 4, 2e lid). Dit terwijl tegelijk, in één besluit, een aanwijzing tot Ramsar-gebied heeft plaatsgevonden. Een dergelijke aanwijzing wordt als regel gebaseerd op het voorkomen van aantallen vogels die de 1% van de fly-way populatie overschrijden. Aangezien de aanwijzing voor trekkende vogelsoorten die aan de criteria voldoen ingevolge de Vogelrichtlijn verplicht is, kan hieruit niet worden afgeleid dat deze soorten geen bescherming genieten. Sterker nog, op basis van jurisprudentie van het Europees Hof kan worden gesteld dat voor deze soorten artikel 4, 4^e lid van de Vogelrichtlijn onverkort van toepassing is.

Bij de aanwijzing zijn (ten onrechte) geen instandhoudingsdoelstellingen opgenomen. Aangezien de minimale verplichting die uit de Richtlijn voortvloeit die van behoud is, kan worden gesteld dat de aantallen die aanleiding waren voor de aanwijzing tevens de minimale instandhoudingsdoelen zijn. Om hier een praktische oplossing voor te kiezen kan een aansluiting worden gezocht bij de basis voor de aanwijzingen in 2000 en de IBA2000. Opgesomd zijn een 4-tal broedvogels en een 15-tal niet broedvogels. Slechts deze soorten hebben een juridische status.

Reactie: Voor de beoordeling van de effecten in het kader van de Natuurbeschermingswet dient getoetst te worden aan de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Aangezien het Krammer-Volkerak nog niet is aangewezen als Natura 2000-gebied, wordt bij de beoordeling van de effecten gewerkt met de huidige beschikbare gegevens. In dit geval is onder meer het concept-gebiedendocument dat in november 2007 door het ministerie van LNV is opgesteld relevant. Voor zover de inhoud van dit document niet overeenkomt met de aanwijzingsbesluiten van het Krammer-Volkerak als Vogelrichtlijngebied en als beschermd en staatsnatuurmonument dienen de doelen die hierin gesteld zijn meegenomen te worden bij de beoordeling. Uit de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied valt op te maken dat voor een 7-tal vogelsoorten geldt dat deze niet opgenomen zijn in het concept-gebiedendocument. Het gaat hierbij om Blauwe kiekendief, Smelleken, Goudplevier, Kemphaan, Bosruiter, Velduil en Blauwborst. De aanvrager is verzocht om voor deze soorten een aanvullende analyse van de effecten van het project toe te voegen. De aanvrager heeft deze analyse op 20 april 2009 ingediend. Hieruit blijkt dat eventuele (significant) negatieve effecten op deze soorten zijn uit te sluiten. De aanwijzing van het Krammer-Volkerak als Vogelrichtlijngebied heeft plaatsgevonden op 18 juli 1995. De doelen die hierin vermeld zijn, zijn de doelen waaraan getoetst dient te worden in het kader van de Natuurbeschermingswet. Daarbij zijn geen aanvullende doelen

meegenomen. Daarnaast zijn alle genoemde soorten (4 broedvogels en 15 niet-broedvogels) opgenomen in het concept-gebiedendocument waaraan onderhavig project getoetst is. Daarmee is aan alle instandhoudingsdoelstellingen getoetst.

Nummer

1510793/1550059

2. Het ministerie van LNV is niet duidelijk wat betreft de inhoud van de melding als Habitatrichtlijngebied die zij aan de EU heeft gestuurd. Slechts de inhoud van dit document, gekoppeld aan het besluit van de Europese Commissie om de aanmelding op de communautaire lijst te plaatsen heeft een juridische status. Op de site van de EU (Eunis) kan worden nagegaan welke soorten de Nederlandse regering aan de EU heeft gemeld. Daar zijn ook vijf vleermuissoorten bij.

Reactie: De Habitatrichtlijngebieden zijn aangemeld bij de Europese Commissie. Het Krammer-Volkerak is aangemeld voor de Noordse woelmuis, Bittervoorn en Kleine modderkruiper en een drietal habitattypen (Gebiedendocument, ministerie van LNV, versie februari 2004). Nederland zal de aanmeldingen uiteindelijk implementeren in de aanwijzingsbesluiten als Natura 2000-gebied. De doorwerking hiervan voor het Krammer-Volkerak is te vinden in het concept-gebiedendocument zoals dat in november 2007 door het ministerie van LNV is opgesteld. Bij de aanmelding en in het concept-gebiedendocument zijn geen vleermuizen opgenomen. Deze behoren derhalve niet tot ons toetsingskader.

3. Op 2 november 1988 is het Krammer-Volkerak aangewezen als beschermd en staatsnatuurmonument. De instandhoudingsdoelstellingen uit deze beschikking zijn vigerend. Hierin zijn tevens een aantal vogelsoorten als instandhoudingsdoelstellingen genoemd die niet in de aanwijzing tot Vogelrichtlijngebied (noch in de ontwerp-beschikking Natura 2000-gebied) voorkomen. Van speciaal belang is dat het Krammer-Volkerak onder meer vanwege zijn weidsheid is aangewezen.

Reactie: In de aanwijzingsbesluiten van het Krammer-Volkerak als beschermd en staatsnatuurmonument worden de volgende soorten genoemd die niet op de lijst staan bij de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het concept-gebiedendocument: rietgans, scholekster, zilverplevier, bonte strandloper, rosse grutto, kievit, wulp, nonnetje, goudplevier, kanoetstrandloper, graspieper, frater, ijsgors, sneeuwgorst en strandleeuwerik. Hiervoor heeft de aanvrager op 20 april 2009 aanvullende stukken aangeleverd. Het toetsen van het project aan de weidsheid is in onze overwegingen bij dit besluit meegenomen.

4. Het ministerie van LNV overweegt het Krammer-Volkerak aan te wijzen als Natura 2000-gebied. Dit voornemen noch de documenten die aan het voornemen ten grondslag liggen hebben een juridische status.

Reactie: Zie ook onze reactie op punt 1 en punt 2. Omdat het Krammer-Volkerak nog niet is aangewezen als Natura 2000-gebied, wordt bij de beoordeling van de effecten gekeken naar de huidige beschikbare gegevens. Daarbij gaat het om de aanmelding als Habitatrichtlijngebied, het concept-gebiedendocument dat in november 2007 door het ministerie van LNV is opgesteld, het aanwijzingsbesluit als Vogelrichtlijngebied, het aanwijzingsbesluit als beschermd natuurmonument en het aanwijzingsbesluit als staatsnatuurmonument.

5. Het plaatsen van windturbines aan de rand van een SBZ kan een zodanige verstoring veroorzaken dat er significante effecten kunnen optreden. Een habitattoets is dus verplicht. Slechts wanneer uit de verspreiding van de vogels blijkt dat binnen de verstoringsafstanden geen significante aantallen voorkomen, kan worden teruggevallen op een verslechterings- en verstoringstoets.

Reactie: Hieraan is in het rapport van Waardenburg voldoende aandacht besteed. Dit rapport wordt, in combinatie met alle andere stukken, door ons gezien als een passende beoordeling in de zin van artikel 19f van de wet (en artikel 6, derde lid van de Habitatrichtlijn), omdat in deze stukken de gevolgen voor het gebied in kaart zijn gebracht en hierbij rekening is gehouden met de instandhoudingsdoelstelling van het gebied. Uit deze passende beoordeling blijkt dat met de meest actuele kennis en gegevens de natuurlijke kenmerken van het gebied, zoals omschreven in het concept-gebiedendocumenten, het aanwijzingsbesluit van het gebied als Vogelrichtlijngebied en de aanwijzingsbesluiten van het gebied als beschermd en als staatsnatuurmonument, niet aangetast zullen worden.

6. In het rapport van Waardenburg wordt gesteld: “Het Volkerakmeer is in 1995 aangewezen als SBZ in het kader van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn”. Het gebied is nimmer aangewezen in het kader van de Habitatrichtlijn. Wel is het gebied in 1996 bij de Europese Commissie aangemeld. Het rapport gebruikt niet de juiste instandhoudingsdoelstellingen. In de tabel 3.1 op pag. 22 ontbreken: Blauwe kiekendief, Slechtvalk, Smelleken, Goudplevier, Kempphaan, Bosruiter, Velduil en Blauwborst. Tevens zijn in deze tabel een 13-tal vogelsoorten opgenomen waarvoor een juridische status ontbreekt. Op basis van de communautaire lijst zouden ook een 5-tal vleermuizen in de beschouwing betrokken moeten worden.

Reactie: Zie ook onze reactie op punt 1 en punt 2. De Slechtvalk is wel opgenomen in het rapport van Waardenburg (en staat ook in tabel 3.1 op pagina 22). Voor de overige vogelsoorten zijn aanvullende gegevens aangeleverd bij de briefnotitie van Bureau Waardenburg van 14 april 2009 (ref 08-422/09.01199/MarPo). Bij de aanmelding als Habitatrichtlijngebied en in het concept-gebiedendocument zijn geen vleermuizen opgenomen, zodat deze niet tot ons toetsingskader behoren.

7. Inhoudelijk heeft de heer Baptist de volgende opmerkingen op het rapport van Waardenburg:

Nummer

1510793/1550059

a. In een habitattoets dient op de eerste plaats een bespreking plaats te vinden van de (mogelijke) invloed van het initiatief op de voorkomende vogels in de SBZ. Aangezien de turbines vrijwel direct aan de SBZ worden geplaatst betreft de verstoring van de voorkomende vogels in deze zone. Dit betreft met name een 3-tal telgebieden. Slechts van 1 van deze gebieden worden in tabel 5.8 gegevens gepresenteerd.

Reactie: In het rapport van Waardenburg wordt gekeken naar de mogelijke externe werking van de windmolens, omdat de windmolens niet in het Natura 2000-gebied zelf zijn gelegen. Het is daarbij zaak om een goed beeld te hebben van waar de vogels in de omgeving van de SBZ foerageren. Tabel 5.8 (gewijzigd op 20 april 2009) geeft weer voor welke kwalificerende vogelsoorten de binnendijkse gebieden van belang zijn. Om deze redenen worden de getallen van deze gebieden opgenomen. Op 20 april 2009 heeft de aanvrager de gegevens aangevuld met de telgebieden buitendijks. Daarbij is ook een effecteninschatting gemaakt.

b. Secundair kan worden gezien of er ook sprake is van externe werking, in casu of de verstoring van de Sabina-Henricapolder en/of verwachte sterfte effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen.

Reactie: Deze effecten worden besproken in het rapport van Waardenburg en de aanvullende gegevens. Daaruit blijkt dat geen sprake is van significant negatieve effecten.

c. Een bespreking van de direct verstorende effecten in het rapport ontbreekt geheel. De enige opmerking die kan worden gevonden is die van pagina 32 “Het aan de Sabina-Henricapolder grenzende deel van het Krammer-Volkerak herbergt een groot aantal soorten watervogels, maar deze komen niet in grote aantallen in dit deel van het Krammer-Volkerak voor.”

Reactie: Op 11 juni 2009 is een aanvullende notitie verstoring vogels windpark Sabinapolder (kenmerk 08-422/09.02032/MarPo) door Bureau Waardenburg overgelegd. Hieruit blijkt dat door een “maximaal-effect-scenario” geen potentiële verstoringseffecten voor grutto en kluut worden berekend. De geringe verslechtering ten opzichte van de instandhoudingsdoelen bij fuut en krakeend zijn door de methode sterk overschat. Deze soorten bevinden zich buiten de verstoringszones van de windturbines, in de luwte en midden op het eiland. Significante effecten kunnen derhalve worden uitgesloten.

d. De bespreking van de consequenties voor het Krammer-Volkerak waarbij onderscheid wordt gemaakt als slaappleaats en als foerageergebied voor de grauwe gans mist elke juridische grond. In een habitattoets dient te worden bezien of een initiatief effecten heeft op het voorkomen van de soort, en zo ja, hoe groot deze effecten zijn. Natuurlijk kun je verschillende effecten hebben op verschillende ecologische functies, waaruit ook verschillende consequenties volgen. Het geeft echter geen pas een functie van een gebied voor een aangewezen soort als niet beschermingswaardig te kenmerken.

Reactie: De effecten op de grauwe gans zijn uitgebreid beschreven en daaruit wordt geconcludeerd dat er geen significant negatieve effecten te verwachten zijn. Dat geldt zowel voor slaappleaats als voor foerageergebied.

8. Fort Sabina is bekend als slaap- en overwinteringsplaats voor vleermuizen. Het is zeker niet ondenkbaar dat deze dijk waar de turbines worden geplaatst als geleidingsroute gebruiken. Hierover is in het rapport niets te vinden.

Reactie: Zie ook onze reactie op punt 2. Een mogelijk negatief effect op het voorkomen van vleermuizen moet worden beoordeeld in het kader van de Flora- en Faunawet en kan hier niet aan de orde komen omdat er geen instandhoudingsdoelstellingen voor vleermuizen zijn opgesteld voor het beschermde gebied.

9. De weidsheid van het landschap dient te worden beoordeeld in het kader van de NB-wet vergunning. Weidsheid kan worden beschouwd als een instandhoudingsdoelstelling. Het rapport van Arcadis overtuigt op geen enkele wijze. Inhoudelijk is het van een zacht karakter.

Reactie: De toetsing van de effecten van het project op onder meer de weidsheid wordt meegenomen in onze overwegingen. Het rapport van Arcadis is op 31 maart 2009 aangevuld door middel van een addendum en op 10 juni 2009 aangevuld door middel van de conclusies uit de landschapsbeoordeling.

a. Weliswaar worden 6 van de 7 windturbines in lijn geplaatst langs een landschappelijke structuur. Dit geldt niet voor turbine 2 die als een soort solitair is geplaatst. Deze turbine wordt niet besproken.

Reactie: De solitaire turbine wordt geplaatst langs het industrieterrein Dintelmond en is daardoor niet meegenomen in de beschouwing over de weidsheid. Deze windmolen valt weg tegen het achterliggende industrieterrein.

b. Er wordt gesteld dat de windturbines functioneren als scheiding tussen samenhangende gebieden. Een dergelijke scheiding wordt juist als storend ervaren.

Reactie: Dit is niet verder onderbouwd door de heer Baptist, noch is er door hem een contra-expertise ingebracht.

Nummer

1510793/1550059

- c. De oude windturbines waren ook lelijk, in tegenstelling tot wat er in het rapport staat. Je kunt niet stellen dat, omdat er al eerder lelijke zaken stonden deze nu aanvaardbaar zijn omdat de lelijkheid deel uitmaakt van de landschappelijke structuur.

Reactie: Dit is (wederom) een persoonlijke mening van de heer Baptist. Daarnaast geldt dat er vanuit de Natuurbeschermingswet niet getoetst wordt aan lelijkheid. Waar het gaat om welstand, wordt dit in het kader van de bouwvergunning getoetst. Er is een geldende en onherroepelijk bouwvergunning afgegeven. Daarmee staat de aanvaardbaarheid van de welstand van de windturbines in rechte vast.

- d. Miskend wordt dat er plannen zijn voor de plaatsing van drie zeer grote turbines in dezelfde polder. Je kunt dus niet stellen dat de overige turbines van hetzelfde formaat zijn.

Reactie: Wij zijn ons ervan bewust dat de turbines van verschillende hoogte zijn. Daarmee wordt de landschappelijke inpassing echter niet aangetast. Uit de conclusies van de landschapsbeoordeling van Arcadis d.d. 10 juni 2009 blijkt dat de opstelling van de windmolens op het havenhoofd in de haven van Dintelmond en lang de dijk duidelijk te herkennen is als landschappelijke lijn, omdat de opstelling gekoppeld is aan de ruimtelijke structuur van de dijk. Daardoor bepalen de windmolens niet het ruimtelijk beeld van het gebied. De windmolens staan langs randen of op markante structuren, zodat inpassing van de windmolens achter de dijk niet leidt tot interferentie of cumulatie met windturbines in de Karolinapolder, in de omgeving van het sluisencomplex of aan de overzijde van het Volkerak.

- e. Bij 4.1.1 wordt gesteld dat de acceptatie kan afnemen door gebruik van verschillende vormen en maten van turbines. Bij 4.3.3 wordt dit juist tegengesproken. De plaatsing van de 6-7 windturbines uit de aanvraag dient te worden beschouwd inclusief het cumulatieve aspect met de turbines van 105 meter en kan niet worden volstaan met verwijzing naar een ander rapport.

Reactie: Zie ook onze reactie op het voorgaande punt. In 4.1.1 wordt enkel gesteld dat de acceptatie kan afnemen door gebruik van verschillende vormen en maten van turbines. Dat was in 4.3.3 staat is hiermee niet in tegenspraak. In aanvulling op het rapport van Arcadis zijn in het addendum van Arcadis d.d. 31 maart 2009 en de conclusies van de landschapsbeoordeling van Arcadis d.d. 10 juni 2009 de cumulatieve effecten op dit punt in kaart gebracht en meegewogen. De windmolens zijn gelijkvormig en de opstelling van de windmolens zijn te herkennen als een landschappelijke lijn. De conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat inpassing van de windmolens achter de Sabinadijk niet leidt tot interferentie of cumulatie met windmolens in de Karolinapolder, de omgeving van het sluisencomplex of aan de overzijde van het Volkerak.

Voor het overige zijn binnen de gestelde termijn geen adviezen of zienswijzen ontvangen.

Nummer
1510793/1550059

Natuurbeschermingswet 1998 (wettelijk kader)

Beschermde natuurmonumenten en Natura 2000-gebieden

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) kan een natuurmonument aanwijzen als beschermd natuurmonument (artikel 10, eerste lid, van de wet). Op grond van artikel 1, onder n, Nbw 1998 vallen onder het begrip 'Natura 2000-gebied' de door de minister van LNV op grond van artikel 10a, eerste lid, van de wet aangewezen gebieden, de door de minister op grond van artikel 12, derde lid, van de wet tijdelijk aangewezen gebieden en de gebieden die voorkomen op de lijst van gebieden van communautair belang als bedoeld in artikel 4, tweede lid, van richtlijn (EEG) nummer 92/43 (Habitatrichtlijn).

Een besluit houdende de aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument als bedoeld in artikel 10, eerste lid, van de wet vervalt met ingang van het tijdstip waarop, doch slechts voor zover, dat beschermd natuurmonument deel uitmaakt van een aangewezen Natura 2000-gebied als bedoeld in artikel 10a, eerste lid, van de wet. De instandhoudingsdoelstelling van laatstgenoemd gebied heeft in dat geval mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het vervallen aanwijzingsbesluit (zie artikel 15a, tweede en derde lid, van de wet).

Bevoegd gezag

Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland zijn op grond van artikel 2, eerste lid, van de wet bevoegd gezag inzake de vergunningverlening ten aanzien van het Natura 2000-gebied en beschermd natuurmonument Krammer-Volkerak, omdat dat gebied grotendeels in die provincie is gelegen. Omdat het hier gaat om een project dat hoofdzakelijk gevolgen kan hebben voor het in de provincie Noord-Brabant gelegen deel van het Natura 2000-gebied en/of beschermd natuurmonument, geldt hier, in afwijking op artikel 2, artikel 2a van de wet. Dat laatste artikel is op 1 februari 2009 in werking getreden. Er geldt geen overgangsrecht, zodat het bevoegd gezag in dit geval vanaf die datum niet langer Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland zijn, maar Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant.

Vergunningplicht

Nummer

1510793/1550059

Op grond van artikel 16, eerste lid, van de wet is het verboden zonder vergunning in een beschermd natuurmonument handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen, die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermd natuurmonument of voor dieren of planten in het beschermd natuurmonument of die het beschermd natuurmonument ontsieren, dan wel in strijd met de bij een vergunning gestelde voorschriften of beperkingen handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen.

Artikel 19d, eerste lid, van de wet bepaalt dat het verboden is zonder vergunning, of in strijd met aan die vergunning verbonden voorschriften of beperkingen projecten of andere handelingen te realiseren onderscheidenlijk te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstelling de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de periode tot aan het onherroepelijk worden van het eerste beheerplan voor het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak, geldt er op grond van artikel 19d, derde lid, van de wet geen vergunningplicht voor bestaand gebruik ten aanzien van Natura 2000-gebieden. Onder 'bestaand gebruik' valt iedere handeling die op 1 oktober 2005 werd verricht en sindsdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd. Bestaand gebruik is wel vergunningplichtig als het gaat om een project dat significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied. In dit geval is er geen sprake van bestaand gebruik, omdat er sprake is van het oprichten van nieuwe windmolens.

Bij het verlenen van een vergunning als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, van de wet moet rekening worden gehouden met de gevolgen die een project of andere handeling kan hebben gelet op de instandhoudingsdoelstelling van het betrokken gebied (artikel 19e van de wet).

Artikel 19f, eerste lid van de wet bepaalt dat voor projecten die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kunnen hebben voor het Natura 2000-gebied een passende beoordeling voor de gevolgen van het gebied gemaakt moet worden rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen. Gedeputeerde Staten kunnen een vergunning verlenen als zij zich op grond van de passende beoordeling ervan hebben verzekerd dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast (artikel 19g, eerste lid van de wet).

Beschermd gebied (Natura 2000-gebied; beschermd natuurmonument)**Nummer**

1510793/1550059

Beschermd natuurmonument

Het gebied Krammer-Volkerak is bij besluit van 2 augustus 1988, kenmerk NMF/N 88-8147 aangewezen als beschermd natuurmonument en bij besluit van 2 november 1988, kenmerk NMF/N 88-9828 als staatsnatuurmonument. Het gebied is in deze beschikkingen beschreven als een complex van open water, platen, slikken en schorren die in ecologisch opzicht een samenhangend geheel vormen. Het gebied herbergt door zijn verscheidenheid in milieu-omstandigheden een aantal waardevolle levensgemeenschappen en is van (inter)nationaal belang als broedgebied, foerageergebied en rustgebied voor een groot aantal vogelsoorten. Door zijn weidse karakter en zijn ongereptheid is het vanuit het oogpunt van natuurschoon van betekenis. Ten gevolge van de sluiting van de Philipsdam en van de Oesterdam zullen er veranderingen plaatsvinden in het milieu en de daarmee samenhangende levensgemeenschappen. Het gebied zal echter ondanks de veranderingen van betekenis blijven in zowel vegetatiekundig als ornithologisch opzicht.

Vogelrichtlijngebied en Habitatrichtlijngebied

Het Krammer-Volkerak is aangewezen als speciale beschermingszone krachtens de richtlijn inzake behoud van de vogelstand (79/409/EEG, ook wel de Vogelrichtlijn), bij besluit van 18 juli 1995, kenmerk N-95-5811. Zoals hiervoor bij het wettelijk kader is aangegeven, is deze aanwijzing een besluit overeenkomstig artikel 10a van de wet. Voor zover het beschermd natuurmonument deel uitmaakt van dit gebied, is daarmee de aanwijzing van het beschermd natuurmonument vervallen. De doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het vervallen aanwijzingsbesluit maken onderdeel uit van de instandhoudingsdoelstelling zoals die is opgenomen in de aanwijzing in het kader van de Vogelrichtlijn.

Het Krammer-Volkerak is aangemeld als speciale beschermingszone krachtens de Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Op 20 mei 2003 vond de definitieve aanmelding plaats. Op 8 december 2004 heeft de Europese Commissie de lijst vastgesteld. Het gebied is nog niet aangewezen en er zijn nog geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Het Krammer-Volkerak kwalificeert als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, omdat aangewezen gebied van betekenis is voor een aantal vogelsoorten die er in behoorlijke aantallen voorkomen.

Concept gebiedendocument

Nummer

1510793/1550059

Op dit moment zijn voor het Krammer-Volkerak de instandhoudingsdoelstellingen voor de kwalificerende habitats en soorten nog niet vastgesteld. Een probleem daarbij is dat er nog gekeken wordt of het Krammer-Volkerak zoet blijft of dat het weer open wordt gesteld met eb en vloed. Voor toetsing wordt op dit moment gebruik gemaakt van de lijst van habitats en soorten en de instandhoudingsdoelstellingen zoals die zijn opgenomen in het “Concept gebiedendocument Natura 2000 gebied 114 – Krammer-Volkerak” (november 2007) zoals die door het Ministerie van LNV is opgesteld.

Hierin zijn de volgende kernopgaven opgenomen:

- 1.13 Voortplantingshabitat: Behoud ongestoorde rustplaatsen en optimaal voortplantingshabitat voor bontbekplevier A137, strandplevier A138, kluut A132, dwergstern A195 en visdief A193.
- 1.17 Broedgelegenheid en foerageergebied: Behoud habitat broedvogels als dwergstern A195, visdief A193, lepelaar A034, foerageergebied voor ganzen.

De volgende vogelsoorten zijn opgenomen:

- A005 Fuut (niet broedvogel);
- A007 Kuifduiker (niet broedvogel);
- A017 Aalscholver (niet broedvogel);
- A034 Lepelaar (broedvogel en niet broedvogel);
- A037 Kleine zwaan (niet broedvogel);
- A043 Grauwe gans (niet broedvogel);
- A045 Brandgans (niet broedvogel);
- A046 Rotgans (niet broedvogel);
- A048 Bergeend (niet broedvogel);
- A050 Smient (niet broedvogel);
- A051 Krakeend (niet broedvogel);
- A052 Wintertaling (niet broedvogel);
- A053 Wilde eend (niet broedvogel);
- A054 Pijlstaart (niet broedvogel);
- A056 Slobeend (niet broedvogel);
- A059 Tafeleend (niet broedvogel);
- A061 Kuifeend (niet broedvogel);
- A067 Brilduiker (niet broedvogel);
- A069 Middelste zaagbek (niet broedvogel);
- A081 Bruine kiekendief (broedvogel);
- A094 Visarend (niet broedvogel);
- A103 Slechtvalk (niet broedvogel);
- A125 Meerkoet (niet broedvogel);
- A132 Kluut (broedvogel en niet broedvogel);
- A137 Bontbekplevier (broedvogel en niet broedvogel);
- A138 Strandplevier (broedvogel);

- A156 Grutto (niet broedvogel);
- A162 Tureluur (niet broedvogel);
- A176 Zwartkopmeeuw (broedvogel);
- A183 Kleine mantelmeeuw (broedvogel);
- A193 Visdief (broedvogel);
- A195 Dwergstern (broedvogel).

Nummer

1510793/1550059

Daarnaast zijn de volgende vogelsoorten niet opgenomen in het concept gebiedendocument, maar wel in het besluit bij de aanwijzing van het Krammer-Volkerak als Vogelrichtlijngebied: Blauwe kiekendief, Smelleken, Goudplevier, Kemphaan, Bosruiter, Velduil en Blauwborst.

In het concept gebiedendocument zijn de volgende kwalificerende habitats en soorten opgenomen:

Voorkomende Habitattypen:

- H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende planten
- H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritima*)
- H2190 Vochtige duinvalleien
- H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
- H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Voorkomende Habitatrichtlijnsoorten

- H1340 *Noordse woelmuis.

Daarnaast is het Krammer-Volkerak in februari 2004 aangemeld voor de volgende soorten die niet zijn overgenomen in het concept-gebiedendocument:

- H1134 Bittervoorn;
- H1149 Kleine modderkruiper.

* Prioritaire soorten en/of habitattypen volgens de Habitatrichtlijn; voor deze soorten en/of habitattypen gelden iets andere criteria bij de selectie van Natura 2000-gebieden en een zwaarder beschermingsregime onder de Natuurbeschermingswet en/of de Flora- en faunawet.

Feiten en omstandigheden

Beoordeling bestaande situatie

Begin 2007 zijn de toenmalige windturbines (die op exact dezelfde locatie stonden) afgebroken, omdat deze technisch niet meer voldeden. Vervanging was reeds op dat moment voorzien. Voor de windturbines waren verschillende NB-wet vergunningen voor onbepaalde tijd afgegeven in 1994 en 1995. In onderliggende aanvraag wordt echter uitgegaan van de huidige feitelijke situatie, te weten de situatie dat er geen windmolens op deze locatie staan en/of werkzaam zijn. De aanvraag wordt dan ook beschouwd en beoordeeld als een nieuw project waarvoor niet eerder een vergunning is verleend.

Systematische bepaling van de mogelijke effecten van het project

De aanvraag heeft betrekking op het oprichten en in werking hebben van het windturbinepark Sabinapolder van 7 windturbines aan de Sabinadijk in de gemeente Moerdijk.

Uit de effectenindicator van het Ministerie van LNV blijkt dat vanuit het project een 7-tal mogelijke (negatieve) effecten verwacht zouden kunnen worden. De selectie is uitgevoerd op het Natura 2000-gebied 'Krammer-Volkerak' en de activiteit 'Windturbines'.

Storingsfactor*	1	2	13	15	16	17	18
Zilte pionierbegroeiingen	0	0	x	x	0	0	0
Schorren en zilte graslanden	0	0	x	x	0	0	0
Vochtige duinvalleien	0	0	x	x	0	0	0
Ruigten en zomen	0	0	x	x	0	0	0
Vochtige alluviale bossen	0	0	x	x	0	0	0
Noordse woelmuis	--	--	?	?	?	0	0
Aalscholver	0	0	+	+	0	?	0
Bergeend	+	+	+	+	0	?	0
Bontbekplevier	0	+	0	+	0	?	0
Bontbekplevier (broedvogel)	0	+	0	+	0	?	0
Brandgans	+	+	+	+	0	0	0
Brilduiker	+	x	+	+	0	?	0
Bruine Kiekendief (broedvogel)	0	0	0	+	--	--	0
Dwergstern (broedvogel)	+	+	+	+	--	0	0
Fuut	+	0	+	+	+	?	0
Grauwe Gans	+	+	+	+	0	?	0
Grutto	0	0	0	+	0	?	0
Kleine Mantelmeeuw (broedvogel)	+	+	+	+	0	?	0
Kleine Zwaan	+	+	+	0	0	0	0

Nummer

1510793/1550059

Kluut (broedvogel)	0	+	0	+	--	--	0
Kluut	0	+	0	+	--	--	0
Krakeend	+	+	+	+	0	0	0
Kuifduiker	+	x	+	+	0	x	0
Kuifeend	+	+	+	+	0	?	0
Lepelaar (broedvogel)	0	+	0	0	0	--	0
Lepelaar	0	+	0	0	0	--	0
Meerkoet	+	+	+	+	+	?	0
Middelste Zaagbek	+	0	+	+	0	?	0
Pijlstaart	+	+	+	+	0	?	0
Rotgans	+	+	+	+	0	?	0
Slechtvalk	+	+	+	+	0	0	0
Slobeend	+	0	+	+	0	?	0
Smient	+	+	+	+	0	0	0
Strandplevier (broedvogel)	0	+	0	+	0	?	0
Tafeleend	+	0	+	+	0	?	0
Tureluur	0	0	0	+	0	?	0
Visarend	+	x	+	+	0	0	0
Visdief (broedvogel)	+	+	+	+	0	+	0
Wilde eend	+	+	+	+	0	?	0
Wintertaling	0	0	+	+	0	?	0
Zwartkopmeeuw (broedvogel)	+	+	+	+	0	0	0

Nummer
1510793/1550059

-- = zeer gevoelig; 0 = gevoelig; + = niet gevoelig; x = n.v.t.; ? = onbekend

* Storingsfactor: 1 = oppervlakteverlies; 2 = versnippering; 13 = verstoring door geluid; 15 = verstoring door trilling; 16 = optische verstoring; 17 = verstoring door mechanische effecten; 18 = verandering in populatiedynamiek.

Op basis van de effectenindicator zijn er een 7-tal mogelijke effecten van windturbines op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak. Zoals reeds eerder beschreven zijn hier niet alle soorten en instandhoudingsdoelstellingen opgenomen, omdat er nog geen aanwijzingsbesluit is voor het Natura 2000-gebied "Krammer-Volkerak". Dit geeft echter wel een volledige indicatie van de effecten die in het kader van de wet van belang zijn bij het oprichten van een windturbinepark. Deze effecten worden dan ook één voor één besproken.

Van oppervlakteverlies is geen sprake, omdat de windturbines buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak geplaatst worden.

Nummer
1510793/1550059

Overige effecten kunnen niet bij voorbaat uitgesloten worden en zullen hierna dan ook nader besproken en beoordeeld worden.

Passende beoordeling

Aangezien bij het oprichten van het windmolenpark Sabinapolder significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak niet bij voorbaat uitgesloten kunnen worden, dient de aanvrager op basis van artikel 19f van de wet (en artikel 6, derde lid van de Habitatrictlijn) een passende beoordeling bij de aanvraag in te dienen. Deze passende beoordeling dient de (mogelijke (significant) negatieve) gevolgen van het project te beschrijven op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

De door de aanvrager overgelegde gegevens (zie voor een overzicht onder het kopje "Aanvraag") brengen de gevolgen voor het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak in kaart. Met het overleggen van de gegevens is aan de eis voldaan die aan een passende beoordeling wordt gesteld.

Gegevens windturbines

De 7 nieuwe windturbines worden op exact dezelfde plaats gebouwd als de 7 oude windturbines. Eén van de windturbines is gepositioneerd op de strekdam van de haven bij het industrieterrein Dintelmond. De overige 6 bevinden zich op één lijn langs de Sabinadijk binnendijks met een onderliggende afstand van ongeveer 250 meter. De te plaatsen windturbines hebben 3 rotorbladen, een ashoogte van 48,1 meter en een rotordiameter van 52 meter. De windturbines draaien met een variabel gemiddeld toerental van 26 omwentelingen per minuut met een geluidsniveau van 99 decibel (bij 7 m/s op 10 meter hoogte).

Werkzaamheden aanlegfase

De werkzaamheden die nog uitgevoerd dienen te worden voor de aanleg zijn het plaatsen van de masten, gondels en rotoren en het aansluiten van de turbines op de bestaande elektrische en data infrastructuur. Deze werkzaamheden zullen een doorlooptijd hebben van 4 tot 6 weken (afhankelijk van de weersomstandigheden).

Gebruik

Na het in gebruik nemen van de nieuwe turbines zullen deze ca. 15 jaar geëxploiteerd worden. In deze periode zal er halfjaarlijks onderhoud worden gepleegd aan de turbines door een serviceteam. Alleen in het geval van calamiteiten tijdens de exploitatie kan het noodzakelijk zijn om hijsapparatuur in te zetten.

Overwegingen

Nummer

1510793/1550059

Habitats en habitatoorten

De aanleg van de windturbines vindt plaats buiten het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak. Een negatief effect op de kwalificerende en/of aangemelde habitats kan uitgesloten worden. Daarnaast behoort de plaats van de windturbines niet tot het leefgebied van de kwalificerende soorten Noordse woelmuis, kleine modderkruiper en/of bittervoorn.

Aanlegfase

De aanlegfase bestaat uit het oprichten van de windturbines. Dit zal ongeveer 4 tot 8 weken in beslag nemen (2 tot 3 dagen per windturbine), afhankelijk van de weersomstandigheden. Deze werkzaamheden vinden buiten het Natura 2000-gebied plaats. Ook vinden de werkzaamheden achter de ongeveer 6 meter hoge Sabinadijk plaats. Deze dijk schermt de bewegingen en het geluid grotendeels af van het Krammer-Volkerak.

De werkzaamheden hebben geen effecten op de kwalificerende natuurwaarden in het Krammer-Volkerak. Dit komt doordat belangrijke concentraties vogels of broedlocaties van relevante soorten op grote afstand (> 1km) van de windturbinelocatie voorkomen en daarmee buiten de verstoringzones van werkzaamheden. Ten aanzien van foeragerende grauwe ganzen zal het aantal tijdelijk verstoorde vogels ten gevolge van de constructiewerkzaamheden verwaarloosbaar zijn, omdat de werkzaamheden per individuele windturbine worden uitgevoerd.

Versnippering/Landschappelijke inpassing/Optische verstoring

In de aanwijzingsbesluiten als beschermd en staatsnatuurmonument staat onder meer dat het Krammer-Volkerak “door zijn weidse karakter en zijn ongereptheid uit oogpunt van natuurschoon van betekenis is”. Uit het rapport van Arcadis, het addendum van 31 maart 2009 en de conclusies uit de brief van 10 juni 2009 blijkt dat de windturbines landschappelijk inpasbaar zijn en dat er geen versnippering en/of aantasting van de doelen zoals genoemd in de aanwijzingsbesluiten plaatsvindt. De beoordeling en de conclusies uit de brief zijn hieronder opgenomen:

Beoordeling landschappelijke inpassing

“Het landschap van de zuidwestelijke delta bestaat uit de afwisseling van open water, platen en schorren buitendijks en rationeel verkavelde zeeleipolders met dijken en beplanting binnendijks. Het Krammer-Volkerak neemt hierin een centrale positie in en past binnen deze karakteristiek. Sinds de afsluiting is het landschap buitendijks veranderd. Dit is vooral zichtbaar aan de randen van het gebied. Het Sabina-Henrica Gors is veelal overgroeid met struiken en bomen en enkele rietvegetaties. De te plaatsen windturbines worden gedeeltelijk afgeschermd door de begroeiing van het gors en de Sabinadijk. De dijk vormt als waterkering tevens de ruimtelijke scheiding tussen het (weids en ongerept) natuurgebied buitendijks en het rationeel verkavelde cultuurlandschap binnendijks. Optimale landschappelijke inpassing ontziet het samenhangend gebied buitendijks en bouwt voort op aanwezige landschappelijke structuren binnendijks. Plaatsing achter de dijk ontziet het open en weidse gebied van het Krammer-Volkerak. Gekoppeld aan de dijk versterken de turbines de aanwezige landschappelijke structuur. Vanuit de binnendijks gelegen polders zijn de aangewezen stukken van het beschermd en staatsnatuurmonument niet te zien, omdat deze afgeschermd wordt door de Sabinadijk. De plaatsing van windturbines heeft geen effect op de beleving van het weidse karakter van de binnendijkse gebieden. Door hun ranke bouw en grote onderlinge afstand zijn de turbines zelf geen scheidend element. Pas staande op de Sabinadijk kun je het Krammer-Volkerak en het Sabina- Henrica Gors overzien.

Nummer

1510793/1550059

Windparken in de omgeving

Plaatsing van meerdere turbines is aanvaardbaar mits de opstelling van windturbines als zelfstandige lijn in het landschap wordt ervaren. De opstelling van de windturbines op het havenhoofd in de haven van Dintelmond en langs de dijk is duidelijk te herkennen als landschappelijke lijn, omdat de turbines zijn gekoppeld aan de ruimtelijke structuur van de dijk. De aanwezige windturbines beheersen niet het ruimtelijk beeld van het gebied. Alle windturbines staan langs de randen of op markante landschappelijke structuren. Inpassing van de windturbines achter de dijk leidt daarom niet tot interferentie of cumulatie met windturbines in de Karolinapolder, in de omgeving van het sluisencomplex of aan de overzijde van het Volkerak.”

We achten dit oordeel en deze conclusie inhoudelijk juist en nemen deze bevindingen over ter motivering van het onderhavige besluit.

Verstoring door geluid en trilling

Significante verstoring door trilling op de kwalificerende soorten wordt niet verwacht. Wanneer er al trillingen in de bodem optreden door de windturbines zullen deze snel uitgedoofd worden en niet aan het water worden doorgegeven. Ook zullen de trillingen gedempt worden door de 6 meter hoge Sabinadijk.

Verandering in populatiedynamiek/verstoring door mechanische effecten

Nummer

1510793/1550059

Ter onderbouwing van de aanvraag is er de “Knelpuntenanalyse vogels van effecten van zeven windturbines in de Sabinapolder inclusief cumulatieve effecten, Bureau Waardenburg bv, M.J.M. Poot en R.R. Smits, rapport nr. 08-216, Culemborg, 9 december 2008” overgelegd. In een aanvullende briefnotitie van Bureau Waardenburg van 14 april 2009 (ref 08-422/09.01199/MarPo) zijn aanvullende gegevens gepresenteerd. Op basis van de aantallen uit deze herziene tabel zijn vervolgens de verstoringseffecten van het project bepaald en beoordeeld in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Uit het rapport van Waardenburg blijkt, onderbouwd met de best wetenschappelijke kennis, dat er geen significante negatieve effecten door directe sterfte (bijv. vogels die tegen de molens/rotorbladen aanvliegen) op de kwalificerende vogelsoorten verwacht worden van de windturbines. De binnendijks gelegen Sabina-Henricapolder wordt door een aantal kwalificerende vogelsoorten als foerageergebied gebruikt. De kwalificerende grauwe gans gebruikt deze polder met de hoogste aantallen. In het rapport is te lezen dat de verwachte sterfte door aanvaringen etcetera van grauwe ganzen tegen de windturbines geschat wordt op 13 exemplaren per jaar voor het hele windmolenpark. Dit is slechts een fractie van de totale populatie en kleiner dan 1% van de natuurlijke mortaliteit. Het Hof van Justitie heeft bij zijn arrest van 9 december 2004 (zaak C-79/03) geoordeeld dat het door het ORNIS-comité geformuleerde criterium kan worden gebruikt om te bepalen wat moet worden verstaan onder ‘kleine hoeveelheden’ in de zin van artikel 9, eerste lid, sub c, van de Vogelrichtlijn. Dat criterium houdt in dat iedere tol van minder dan 1% van de totale jaarlijkse sterfte van de betrokken populatie (gemiddelde waarden) voor de soorten die niet mogen worden gejaagd, en van 1% van de te bejagen soorten, kan worden gezien als een kleine hoeveelheid.

Uit een uitspraak van de Raad van State van 1 april 2009 (zaaknummer 200801465/1/R2) blijkt dat het criterium ook gehanteerd kan worden om het effect van windmolens op de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied te bepalen: “Naar het oordeel van de Afdeling kan dit criterium, bij het ontbreken van een ander wetenschappelijk onderbouwd criterium, gehanteerd worden als uitgangspunt om te bepalen of de te verwachten aantallen vogelslachtoffers door de windturbines de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied aantasten of een verstoringseffect kunnen hebben op de soorten voor de instandhouding waarvoor het gebied is aangewezen.” Voor andere vogelsoorten die de Sabina-Henricapolder in veel lagere aantallen gebruiken zal de verwachte sterfte een stuk lager zijn. Er wordt dan ook geen significante verstoring op de populaties van de kwalificerende vogelsoorten verwacht.

Aangezien dit een aanname is en er nooit slachtoffers geteld zijn bij dit windmolenpark nemen wij in de voorschriften een monitoringsprogramma op, mede gelet op de uitspraak van de Raad van State (zaaknummer 200801465/1/R2). Hierin zullen de aantallen dode vogels geteld moeten worden die ten gevolge van de windturbines zijn gestorven.

Nummer
1510793/1550059

De aanvrager stelt voor om tijdens de voorjaars- en najaarstrek (van 1 maart t/ 30 april én 15 september t/m 15 november) twee keer per week binnen een straal van 53 meter (1,1 keer de ashoogte) naar dodelijke slachtoffers te zoeken. Het voorstel is om dit uiterlijk tot 1 jaar na oplevering van het windpark te doen.

Aangezien er op deze manier geen gegevens verzameld worden over slachtoffers tijdens het broedseizoen en de winterperiode (waarvoor wel instandhoudingsdoelstellingen voor kwalificerende soorten zijn opgenomen), nemen wij in de voorschriften een extra inspanning qua monitoring op. Eens in de twee weken dienen de slachtoffers ook in deze periodes geteld te worden. Hiermee wordt ook een beeld verkregen van slachtoffers buiten de trekperiodes.

Daarnaast is het voorstel van de aanvrager om uiterlijk tot 1 jaar na oplevering te monitoren. Echter om te voorkomen dat er geteld wordt in een jaar waarin bijv. door natuurlijke fluctuaties en/of omstandigheden minder vogels gebruik maken van de trekroutes en/of in lagere aantallen voorkomen, nemen wij als voorschrift op dat de monitoring tot 2 jaar na oprichting van de windturbines plaats moet vinden, voor de trekperiodes geldt een inspanning van eens per week. Dit is voldoende om een goed beeld te krijgen van het aantal slachtoffers in de trekperiodes.

Wanneer uit de monitoring blijkt dat dit voor 1 of meerdere kwalificerende vogelsoorten leidt tot een significante negatief effect op de populatie kan de vergunning op basis van artikel 43 lid 2 van de wet worden ingetrokken of gewijzigd.

In aanvulling op het bovenstaande is op 11 juni 2009 ook nog een kwantitatieve onderbouwing van de verstoringseffecten overgelegd. Het betreft de aanvullende notitie verstoring vogels windpark Sabinapolder (kenmerk 08-422/09.02032/MarPo) van Bureau Waardenburg. De uitgangspunten, methode en conclusies treft u hieronder aan.

Nauwkeurige gegevens over de exacte plaats van de getelde vogels in telgebieden ontbreken. Daarom zijn via de hieronder beschreven theoretische exercitie de potentiële verstoringseffecten kwantitatief benaderd. Deze exercitie moet beschouwd worden als een ‘maximaal-effect-scenario’ van potentiële verstoringseffecten (dus een worst case scenario). Hierbij is een maximum verstoringzone van 400 m gehanteerd op basis van het overzicht aan onderzoeken naar verstoringseffecten bij watervogels. Vervolgens is aangenomen dat vogels die in de telgebieden op het water zijn geteld evenredig over de telgebieden zijn verdeeld. Waarnemingen van Bureau Waardenburg leren dat dit feitelijk niet het geval is; de vogels bevinden zich niet binnen de verstoringzones aan de Sabinadijk, maar voor het merendeel midden op het water van het Krammer-Volkerak. Deze aanname leidt dus tot een forse overschatting van de omvang van het verstoringseffect. Vervolgens is op basis van het aandeel verstoord oppervlak per telgebied een aantal potentieel verstoorde vogels berekend. Als verstoringseffect is verondersteld dat binnen een zone van 400 m alle vogels (dus 100%) verstoord worden door de aanwezigheid van windturbines. Deze aanname geeft, gezien de bevindingen uit de onderzoeken naar verstoringseffecten, opnieuw een forse overschatting van de omvang van het verstoringseffect.

Nummer
1510793/1550059

Uit de gegevens kan worden geconcludeerd dat voor de meeste soorten geldt dat indien alle potentieel verstoorde vogels ook daadwerkelijk door de windturbines aan de Sabinadijk worden verstoord, de totaal aantallen binnen het Krammer-Volkerak nog steeds ver boven de instandhoudingsdoelen komen te liggen. Uit de gegevens zou ook kunnen worden geconcludeerd dat voor een viertal soorten (fuut, krakeend, kluut en grutto) het huidige aantal vogels onder het vastgestelde instandhoudingsdoel zou liggen. Dit is voor andere Natura 2000 gebieden, zoals Voordelta, ook al geconstateerd. Het instandhoudingsdoel is bepaald over de periode 1999/2000-2003/2004, dezelfde periode als waarvoor deze analyse is gedaan. De reden voor de onderschrijding bij de vier soorten is onduidelijk, maar vermoedelijk betreft het een afronding van aantallen waarbij rekening is gehouden met ontbrekende telgegevens, waarschijnlijk op basis van trendanalyses zoals gepubliceerd in het SOVON-informatierapport ‘Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk’ (kenmerk 2005/09).

Voor kluut en en grutto worden met het hier gehanteerde ‘maximaal-effect-scenario’ geen potentiële verstoringseffecten berekend (zie ook tabel 1 van de aanvullende notitie van Bureau Waardenburg d.d. 11 juni 2009), zodat deze twee soorten hier verder buiten beschouwing worden gelaten.

De geringe verslechtering ten opzichte van de instandhoudingsdoelen bij fuut en krakeend zijn door de gebruikte methode sterk overschat. Het gaat hierbij om respectievelijk 8 en 4 individuen. Ook van krakeenden en futen mag uitgegaan worden dat de grootste aantallen zich buiten de verstoringzones van de windturbines bevinden in de luwte van het eiland midden op, zodat hiermee ook kwantitatief aannemelijk is gemaakt dat significante verstoring van soorten in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen van het Krammer-Volkerak kan worden uitgesloten.

Cumulatieve effecten

Er bestaat het voornemen om op ongeveer 500 meter landinwaarts een drietal grote windturbines (ashoogte 105 meter) te plaatsen. Hiervoor is op 25 juni 2007 een NB-wet vergunning verleend door Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland. Hiertegen is beroep ingesteld, tot op heden loopt de procedure nog. Onduidelijk is dus of de windturbines daadwerkelijk geplaatst zullen worden. De effecten van deze windturbines zijn wel betrokken in het rapport van Waardenburg.

De 3 nieuwe turbines zullen in de polder parallel achter het windmolenpark Sabinapolder geplaatst worden. De bestaande lijn van het windmolenpark Sabinapolder wordt daarbij versterkt. Visueel verandert het bestaande beeld maar weinig.

Conclusie

Van het oprichten en in werking hebben van het windmolenpark Sabinapolder worden geen significante negatieve effecten verwacht. De natuurlijke kenmerken van het gebied zullen niet worden aangetast door het oprichten en in werking hebben van het zevental windmolens in het windmolenpark Sabinapolder. Wij verlenen hierbij de gevraagde vergunning.

Het aantal slachtoffers dat valt doordat zij tegen de rotoren aanvliegen of anders onder invloed van de windturbines sterven kan niet op voorhand worden vastgesteld. De verwachting is dat dit niet gaat om grote aantallen en/of significante effecten. We nemen als voorschrift op dat er door een gekwalificeerd onafhankelijke ecoloog gemonitord moet worden hoeveel vogels komen te overlijden als gevolg van de windturbines. Hiervan moet na iedere telperiode een rapportage worden overlegd. Wanneer (de dreiging ontstaat dat) er een significante verslechtering en/of verstoring op de instandhoudingsdoelstellingen van de kwalificerende vogelsoorten optreedt, kan de vergunning worden ingetrokken of gewijzigd.

BESLUIT

Nummer

1510793/1550059

Gelet op de bepalingen in de Natuurbeschermingswet 1998

VERLENEN GEDEPUTEERDE STATEN VAN NOORD-BRABANT HIERBIJ VERGUNNING EX ARTIKEL 16 EN 19d

aan Essent Wind Nederland BV te Zwolle voor het oprichten en in werking hebben van een zevental windturbines in het windturbinepark Sabinapolder. De activiteiten vinden plaats binnendijks van de Sabinadijk en op de strekdam van de haven bij het industrieterrein Dintelmond (zie bijgevoegde kaart), in de gemeente Moerdijk, gelegen in de nabijheid van het Beschermd natuurmonument/Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak.

De vergunning wordt verleend voor onbepaalde tijd.

Aan deze vergunning zijn de volgende voorschriften en beperkingen verbonden:

1. De aanvraag, inclusief de documenten die genoemd zijn onder het kopje "Aanvraag" van dit besluit maken deel uit van deze vergunning tenzij de voorschriften anders bepalen.
2. De windturbines moeten conform de specificaties in bovengenoemde rapportages geplaatst worden.
3. Tijdens de voor- en najaarstrek dient er, door een gekwalificeerd onafhankelijke ecoloog het eerste jaar na oprichting van de windturbines in de perioden 1 maart tot en met 30 april en 15 september tot en met 15 november twee keer per week gezocht worden naar dode dieren als gevolg van de windturbines. In het tweede jaar na oprichting dient eens per week geteld te worden. Buiten deze perioden dient er eens per 2 weken gezocht te worden. Er dient gezocht te worden binnen een straal van 53 meter gemeten van de as van de verschillende windturbines (voor zover er binnen deze straal open water aanwezig is, hoeft dit niet afgezocht te worden; wel de oeverzone). Dode dieren waarvan niet direct duidelijk is wat de doodsoorzaak is, mogen verwijderd worden omwille van onderzoek. De rest van de dode dieren mogen niet verwijderd worden omwille van predatoren.
4. De onder punt 3 genoemde werkwijze dient de eerste 2 jaren na oprichting van de windmolens plaats te vinden.

5. Voor aanvang van de monitoring dient toestemming gevraagd worden aan de grondeigenaren waarvan grond gelegen is binnen de straal waarin gemonitord dient te worden. Ook mag er als gevolg van het onderzoek geen schade aan gewassen worden toegebracht.
6. Een rapportage van bovenstaande dient uiterlijk 2 maanden na iedere telperiode opgestuurd te worden aan de Provincie Noord-Brabant, directie Ecologie, bureau Natuurverkenningen, secretariaat Groene Wetten, Postbus 90151, 5200 MC te 's-Hertogenbosch. Hierin moet onder meer opgenomen worden:
- o naam van de ecooloog, functie en bedrijf;
 - o data en tijdstippen waarop gezocht is;
 - o aantal gevonden dode vogels en soorten;
 - o aantal gevonden dode vogels en soorten als gevolg van sterfte door de windturbines;
 - o beperkingen van het onderzochte gebied door: geen toestemming van grondeigenaren, (verwachte) schade aan gewassen en/of door andere wettelijke bepalingen.

Nummer

1510793/1550059

's-Hertogenbosch, 17 juni 2009,

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,
namens deze,

ir. M.C. Visser,
bureauhoofd Natuurverkenningen.

Bekendmaking en kennisgeving

Dit besluit wordt bekendgemaakt door toezending aan Essent Wind Nederland BV te 's-Hertogenbosch, degene(n) die om een advies of zienswijze zijn gevraagd en (overige) derdebelanghebbenden.

Kennisgeving vindt plaats in de Stem, Editie Etten-Leur/Moerdijk d.d. 22 juni 2009.

Nummer

1510793/1550059

Rechtsmiddelen

Als u het met dit besluit niet eens bent, kunt u schriftelijk bezwaar maken binnen zes weken (vanaf 1 dag) na verzending van dit besluit.

Het bezwaarschrift moet voorzien zijn van een handtekening, naam en adres, datum, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en waarom u het met dat besluit niet eens bent. Het bezwaarschrift moet worden gericht aan:

Het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
Het secretariaat van de Hoor- en Adviescommissie
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

Wij verzoeken u om in de linkerbovenhoek van de envelop het woord "bezwaarschrift" te vermelden.

Het secretariaat van de Hoor- en Adviescommissie is bereikbaar op telefoonnummer (073) 680 83 04, faxnummer (073) 680 76 16 en e-mailadres bezwaar@brabant.nl.

Bovenstaand besluit treedt in werking, ook al wordt een bezwaarschrift ingediend. Het is daarom mogelijk om gelijktijdig met of na het indienen van een bezwaarschrift een zogenaamde "voorlopige voorziening" te vragen bij de Voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA 's-Gravenhage.

Een voorlopige voorziening is in feite het nemen van een tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld het schorsen van het besluit gedurende de tijd die nodig is om het bezwaar te behandelen. Voorwaarde om zo'n voorlopige voorziening te vragen is, dat er sprake is van een spoedeisend belang.

Voor het vragen van een voorlopige voorziening is griffierecht verschuldigd.

Afschrift aan:

Nummer

0	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Directie Natuur,
Postbus 20401, 2500 EK Den Haag	1510793/1550059
0	Ministerie van LNV, Directie Regionale Zaken, Vestiging Eindhoven,
De heer G. Verschuren, Postbus 6111, 5600 HC EINDHOVEN	
0	Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente
Moerdijk, Postbus 4, 4760 AA Zevenbergen	
0	Brabantse Milieufederatie, F. Swinkels, Postbus 591,
5000 AN Tilburg	
0	Natuurmonumenten, Dhr. K. Laarhoven, Postbus 494,
5600 AL Eindhoven	
0	Staatsbosbeheer, Mevr. G. Durville, Postbus 330, 5000 AH Tilburg	
0	Provincie Zeeland - Directie RMW, Bouke Bouman, Postbus 165,
4330 LA Middelburg	
0	Provincie Zuid-Holland, Mevr. C. Los (Afdeling Vergunningen), Postbus
90602, 2509 LP Den Haag	
0	Rijkswaterstaat Zuid-Holland, Postbus 556, 3000 AN Rotterdam	
0	Stichting Buurtcomité Sabinapolder, de heer T.M. Maat, Kraaiendijk 11,
4794 SG Heijningen	
0	West-Brabantse Vogelwerkgroep, P. van Iersel, Meent 59, 4817 NP Breda	
0	Wetlandwacht Krammer-Volkerak, de heer H. Baptist, Brugweg 6,
4756 SM Kruisland	
0	handhaver (ROH/HNBW, N1-K40)	
0	A. v/d Zee (ROH/HNBW, N1-K40)	
0	Secr. Groene Wetten, auteursexemplaar (NV - V13-13)	
0	dossier	